

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**77-ї НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРІВ,
ВИКЛАДАЧІВ, НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ,
АСПІРАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ**

16 травня – 22 травня 2025 р.

ПІДХОДИ ДО МОНІТОРИНГУ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ ВІЙСЬКОВИМИ ДІЯМИ

В умовах повномасштабної війни та повоєнних період перед українським суспільством стоять складні завдання, щодо організації використання сільськогосподарських земель так, щоб зупинити процеси деградації ґрунтів та їх відновлення від впливу військових дій та нераціонального господарювання.

Четверта частина сільськогосподарських угідь України піддалася впливу військової агресії, які в теперішніх умовах не можуть бути відновлені в повній мірі до стану повноцінного використання [1].

Через війну ґрунтова екосистема страждає найбільше. Спалений і розпилений родючий шар, заміновані земельні ділянки, переущільнений ґрунт, вирви від обстрілів і оборонних споруд, засмічені і забруднені землі, зсуви ґрунту, знищена військова техніка на полях спричиняють довготривалу деградацію угідь і їх самоконсервацію.

Порушення структури ґрунтів під час пересування військової техніки, руху військ, будівництва захисних споруд, утворення кратерів від бомбардування. Відбувається через ущільнення ґрунтів, зміни структури, засмічення важкими металами, загибелі ґрунтової фауни, мікрофлори, що у підсумку призводить до додаткового порушення ґрунтового біоценозу. Це землі потребують обстеження на наявність замінування та вибухонебезпечних залишків війни [1]. При цьому під час розмінування руйнується гумусовий горизонт, втрачаються фізико-хімічні властивості ґрунту та відбуваються зміни гранулометричного та агрегатного стану, що впливає на природню родючість та водоутримувальну здатність ґрунту. Сьогодні 30% території України – зона підвищеної небезпеки в землеробстві. Один з негативних чинників – порушення ґрунтового покриву. Це насамперед прямі пошкодження – механічні деформації, теплове та хімічне забруднення, захащення поверхні [2].

Реалізація державної політики в галузі регулювання земельних відносин протягом останніх років зосереджена, в основному, на вдосконаленні реєстрації земельних ділянок і прав на них, що безперечно є нагальним завданням. Проте, як визначено на державному рівні, антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу [3].

Стан земельних ресурсів України близький до критичного. За період

проведення земельної реформи значна кількість проблем у сфері земельних відносин не лише не розв'язана, а й загострилася. Тому доцільно також приділяти належну увагу охороні земель, оцінці їх стану, прогнозуванню змін і контролю за їх використанням.

Забезпечення виконання цих завдань ґрунтується на ефективній взаємодії систем державного земельного кадастру та моніторингу земель. Від достовірності, точності та повноти відомостей, які отримуються внаслідок здійснення моніторингу земель і набувають юридичного статусу в державному земельному кадастрі, залежить своєчасність та ефективність заходів, спрямованих на попередження погіршення стану земель.

Проблемам моніторингу земель різних категорій і функціонального використання присвячені праці таких учених, як Ю.М. Білоконь, М.М. Дьомін, В.І. Зацерковний, В.В. Медведєв, Л.І. Нефьодов, Т.Ф. Панченко, Г.Й. Фільваров, Л.М. Перович, А.М. Третьак, О.Ю. Мельничук. Спроби дослідження проблеми моніторингу порушених земель в основному стосувались тієї їх частини, що втратили свою господарську та екологічну цінність через порушення ґрунтового покриву внаслідок виробничої діяльності людини. Законом України «Про охорону земель» визначено, що порушені землі – це землі, що втратили свою господарську та екологічну цінність через порушення ґрунтового покриву внаслідок виробничої діяльності людини або дії природних явищ [4].

Моніторинг земель, порушених військовими діями, повинен бути одним із ключових заходів, які реалізуються територіальними органами земельних ресурсів на рівні адміністративно-територіальних утворень. З метою виявлення та обліку цих земель із визначенням їх кількісного та якісного складу, розподілу за формами власності та використання, категоріями, цільовим призначенням та існуючим використанням, оскільки воно може суттєво відрізнятися від того, що обліковується в земельно-кадастровій документації [5].

Необхідні особливі підходи до рекультивації порушених земель – комплексу організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель.

Література:

1. Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу / О. Голубцов, Л. Сорокіна, А. Сплодитель, С. Чумаченко. – Київ, 2023. – 32 с.
2. Корогод Є. Спати українську землю. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2023/05/11/700021/>
3. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
4. Закон України «Про охорону земель». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-19>
5. Постанова КМУ № 661 від 20.08.1993 року «Про затвердження положення про моніторинг земель». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text>